

V. KRONIKA

PIĘCDZIESIĘCIOLECIE PODJĘCIA NAUCZANIA NA TAJNYM WYDZIALE PRAWA UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

22 listopada 1990 r. Uniwersytet Warszawski uczcił pięćdziesięciolecie podjęcia nauczania na tajnym Wydziale Prawa. Uroczysta sesja była jednym z głównych punktów „Dni Uniwersytetu” i miała sens dwójaki. Przede wszystkim była wyrazem hołdu dla tych wszystkich, którzy w warunkach okupacji, z narażeniem życia, podjęli uniwersyteckie studium prawnicze po to, by Polsce, po wyzwoleniu, nie zabrakło kadr. W warstwie merytorycznej zaś sesja była prezentacją częściowych rezultatów prac nad historią Wydziału po roku 1918. Badania te od kilku lat prowadzi zespół pod kierunkiem doc. dr hab. Grażyny Bałtruszajtys¹.

Bohaterów tajnego nauczania Uniwersytet uhonorował medalami. Rektor, prof. dr hab. Andrzej K. Wróblewski mógł je wręczyć ówczesnym wykładowcom skarbowości i prawa skarbowego oraz procedury cywilnej: dr Karolowi Brzosce i prof. Jerzemu Jodłowskiemu. Medal Uniwersytetu Warszawskiego otrzymał również współtwórca organizacyjnej struktury tajnego Wydziału, bez mała legendarny „p. Tolek”, tj. prof. dr hab. Antoni Symonowicz oraz zasłużeni organizatorzy grup studenckich: mgr Andrzej Leśniewski, mgr Jan Zaborowski i mgr Witold Złotnicki.

W trudnej roli historyków i zarazem źródeł historii wystąpili na sesji wspomniani organizatorzy. Tak więc A. Symonowicz z wdziękiem i swadą mówił o narodzinach idei tajnego Wydziału, o jego szybkim wzroście i fenomenie nieprzerwanej — aż po wybuch powstania warszawskiego — działalności. Oprócz dydaktyki, która była pierwszoplanowym zadaniem, prowadzono badania naukowe, funkcjonowała Rada Wydziału, działało studenckie Koło Naukowe (jego prezes, prof. dr hab. Wiesław Chrzanowski zabrał głos w dyskusji), zbierano czesne, wypłacano wykładowcom skromne pobory, udzielano stypendiów, wystawiano dyplomy, organizowano aplikację sądową, a nawet powielano skrypty. Szczególnie interesujące w referacie A. Symonowicza były jednak: próba rekonstrukcji atmosfery tajnego Wydziału, atmosfery cywilnej konspiracji uniwersyteckich kompletów, która nakładała się na prawie powszechne zaangażowanie młodzieży w konspirację wojskową, rekonstrukcja uznawanych wartości i opis postaw wykładowców i studentów.

A. Leśniewski poświęcił swe wystąpienie usytuowaniu tajnego Wydziału Prawa w strukturze Polskiego Państwa Podziemnego, J. Zaborowski zaś próbował na-

¹ Drukarnię opuścił XVII tom serii „Studia Iuridica” zawierający m.in. wspomnienia pracowników i studentów Wydziału Prawa UW z lat 1918-1950, artykuł A. Kojdera o gorzkich latach L. Petrażyckiego na Uniwersytecie Warszawskim, bibliografię Wydziału z lat 1918-1987, materiały do historii Koła Prawników oraz przewodnik po zasobach archiwalnych. W przygotowaniu: (zredagowane przez G. Bałtruszajtys) materiały sesji „Nauka prawa na Odrodzonym Uniwersytecie Warszawskim”, która odbyła się w 180 rocznicę założenia w Warszawie Szkoły Prawa oraz kolejny tom serii „Studia Iuridica” poświęcony nauczycielom Tajnego Wydziału Prawa, a w nim m.in. teksty i materiały przygotowane w związku z omawianą sesją.

kreślić okupacyjną działalność ostatniego przedwojennego dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego, prof. dr Romana Rybarskiego. Rybarski, przed wojną zaliczany w Stronnictwie Narodowym do tzw. starych, od początku okupacji zaangażował się w konspirację polityczną i, co nie było bez związku, zainicjował prace nad uruchomieniem tajnego Wydziału Prawa, którym kierował aż do momentu aresztowania przez Niemców.

W ramach dyskusji Maria Rafacz-Krzyżanowska mówiła o swym ojcu, prof. dr Józefie Rafaczu, który — jako przedwojenny prodziekan — przejął po R. Rybarskim kierowanie Wydziałem, a przez wszystkie lata jego istnienia niezmordowanie wykładał historię prawa polskiego. Dopełnieniem referatów stały się wypowiedzi ówczesnych studentów: prof. dr hab. Andrzeja Stelmachowskiego, Lesława Bartelskiego i Edmunda Kujawskiego. Studentem tajnego Wydziału był również prezydujący sesji dziekan Wydziału Prawa i Administracji, prof. dr hab. Wojciech Góralczyk.

Poza wymienionymi sesja zgromadziła jeszcze kilkudziesięciu studentów z roczników 1940-1944 i... nikogo ze studiujących obecnie, mimo że odwołano zajęcia kursowe.

ROMUALD KRACZKOWSKI (Warszawa)

PIĘCDZIESIĄTA ROCZNICA ŚMIERCI PROFESORA STANISŁAWA ESTREICHERA

Od dłuższego czasu Komisja Nauk Prawnych krakowskiego Oddziału PAN organizuje wspólnie z Dziekanem Wydziału Prawa UJ posiedzenia naukowe dla uczczenia pamięci wybitnych prawników, profesorów krakowskiej Almae Matris. W ten sposób przypominano postaci Stanisława Kutrzeby (1876-1946) i Stanisława Wróblewskiego (1868-1938). Referaty omawiające ich życie i działalność naukową przygotowali prof. dr hab. Wacław Uruszczak oraz prof. dr hab. Janusz Sondel i prof. dr hab. Witold Wołodkiewicz.

Na posiedzeniu w dniu 10 stycznia 1989 r. obszerny referat przedstawiający sylwetkę i różnorodny dorobek twórczy Stanisława Estreichera wygłosił prof. dr hab. Wojciech M. Bartel. Asumpt ku temu dały przypadające w 1989 r. rocznice: 120 rocznica urodzin i 50 rocznica zgonu uczonego.

Stanisław Estreicher urodził się 26 listopada 1869 r. w rodzinie od kilku pokoleń związanej z Krakowem i Uniwersytetem. Pradziad — Dominik — który przywędrował z Moraw do Polski był profesorem rysunku. Dziad — Alojzy — botanikiem i entomologiem, dyrektorem krakowskiego ogrodu botanicznego. Ojciec — Karol Estreicher — był bibliografem, twórcą monumentalnej bibliografii narodowej oraz dyrektorem i twórcą nowoczesnego kształtu Biblioteki Jagiellońskiej. Profesor Bartel mocno podkreślił wpływ, jaki na kształtowanie się bogatej osobowości S. Estreichera wywarły tradycje rodzinne i związki z elitą umysłową i kulturalną ówczesnej Galicji. Innym ważnym czynnikiem w tej mierze była wspomniana przez referenta nauka w gimnazjum Św. Anny i szkolne przyjaźnie ze S. Wyspiańskim i J. Mehofferem. S. Estreichera przez całe życie miały cechować nie tylko zdolności intelektualne, ale i zainteresowania humanistyczne i pasje społeczne.

Po pewnych wahaniach przyszły uczony zdecydował się na studia prawnicze. Zdaniem Profesora Bartla najsilniejszy wpływ na rozwój naukowy młodego Estreichera mieli Michał Bobrzyński (zachęcający do syntezy, badań prawnoporównaw-

cznych i badań literatury prawniczej i politycznej), Lotar Dargun (stosujący w historii prawa osiągnięcia etnologii, socjologii, a nawet psychologii) i Bolesław Ulanowski (inspirujący do głębokich badań źródłowych). Innymi mistrzami naukowej młodości S. Estreichera byli Stanisław Tarnowski (pod którego kierunkiem poznawał dzieje piśmiennictwa polskiego i myśli politycznej), a później Aleksander Brückner i własny ojciec — Karol Estreicher.

Po uzyskaniu doktoratu Estreicher odbył w latach 1893 - 1894 studia w Berlinie pogłębiające jego badania nad prawem niemieckim. W roku 1895 habilitował się w Krakowie w zakresie historii prawa niemieckiego i prowadził jako docent przydatny wykłady z tego przedmiotu. W roku 1902 został profesorem nadzwyczajnym na Wydziale Prawa UJ, a w 1906 r. — profesorem zwyczajnym. Profesor Bartel poświęcił wiele uwagi działalności dydaktycznej uczonego. Historia prawa niemieckiego wzbogacona o elementy prawno-porównawcze, gospodarcze, polityczne i społeczne stała się zupełnie nową dyscypliną naukową, zwaną w Polsce niepodległą „Historią ustroju i prawa na Zachodzie Europy”, która z kolei była bezpośrednią poprzedniczką „Powszechnej historii państwa i prawa”. Po wykładach Estreichera, stojących na bardzo wysokim poziomie, pozostały ciągle ulepszone wersje słynnych skryptów. S. Estreicher prowadził także w latach trzydziestych wykład z historii polskiej literatury politycznej. Wśród jego najwybitniejszych uczniów referent wymienił m. in. Iwonę Jaworską, Michała Patkaniowskiego, Mariana Jedlickiego, Feliksa Grossa, w pewnej mierze Kazimierza Kumanieckiego i Stanisława Kutrzebę, a nawet Bronisława Malinowskiego i Ksawerego Pruszyńskiego (przez pewien czas asystenta).

W dalszej kolejności profesor Bartel omówił wnikliwie działalność naukową Estreichera. Najważniejszymi płaszczyznami badań były: dzieje prawa pierwotnego i początki ustroju społecznego i państwowego, dzieje prawa w średniowiecznej Polsce, źródła prawa magdeburskiego i chełmińskiego (w tej dziedzinie prace mają charakter pionierski), prawo karne i problematyka ustrojowa Średniowiecza, historia polskiej kultury prawniczej. Istotne znaczenie mają też studia nad dziejami literatury politycznej, historią doktryn politycznych i prawnych oraz badania dziejów Akademii Krakowskiej. Wśród najważniejszych publikacji należy wymienić *Początki prawa umownego* (1901), *Badania nad źródłami prawa magdeburskiego w Polsce średniowiecznej* (1905), *Acta rectoralia Almae Universitatis Studii Cracoviensis* (1909), *Najstarsze kodeksy prawne świata* (1931), *Kultura prawnicza w Polsce XVI w.* (1932), *Najstarszy zbiór przywilejów i wilkierzy miasta Krakowa* (1936). Zwraca uwagę duża liczba wydawnictw źródłowych. W archiwach uczonego pozostały zresztą materiały, których wydaniu stała na przeszkodzie przedwczesna śmierć (np. zbiór orygiłów z XIV - XVI w.). Profesor Bartel przypomniał także, że współczesna edycja oryginału Księgi Elbląskiej, zaginionej po II wojnie światowej, była możliwa jedynie dzięki sporządzonej przez S. Estreichera dokumentacji fotograficznej. Uczony zgodnie ze swymi wszechstronnymi zainteresowaniami zajmował się też dawnym i współczesnym konstytucjonalizmem, polskim konserwatyzmem (bliskim mu ideowo) i stosunkami wewnętrznymi w pierwszych latach II Rzeczypospolitej. Pisał studia z historii literatury (m. in. o Wyspiańskim), badał rolę Krakowa w życiu narodu polskiego w wieku XIX, był wydawcą literatury pamiątkarskiej.

Inną kartą działalności uczonego stanowi bogata publicystyka polityczna na łamach „Czasu” (nie wszystkie artykuły były podpisywane, stąd trudności w sporządzeniu bibliografii).

Trwałe miejsce w kulturze polskiej S. Estreicher zapewnił sobie jako kontynuator dzieła swojego ojca — polskiej bibliografii narodowej. Wydał zarówno uzupełnienia do Bibliografii wieku XIX, jak i dalsze tomy Bibliografii Staropolskiej.

Kolejną część swego referatu Profesor Bartel poświęcił działalności krakow-

skiego uczonego na polu publicznym. S. Estreicher był trzykrotnie dziekanem Wydziału Prawa UJ. W latach 1919-1921 był rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego, „jednym z najwybitniejszych w jego dziejach”. W niezwykle trudnych warunkach finansowych i politycznych stworzył podstawy do jego dalszego rozkwitu w okresie międzywojennym. Profesor Bartel podkreślił też znaczącą rolę uczonego w pracach nad ustawą z 1920 r. o szkołach akademickich w Polsce, która zapewniła wyższym uczelniom samorządność i swobodny rozwój. S. Estreicher był też twórcą konferencji rektorów szkół akademickich. Cechowała go stałość poglądów i umiejętność mediacji. Cieszył się w środowisku dużym autorytetem.

Przypomniane zostało także, że S. Estreicher był członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie (od 1912 r.), a od 1930 r. był członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności. Należał też do założycieli Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa (w 1896 r.).

Profesor Bartel zakończył referat przypomnieniem okoliczności tragicznej śmierci uczonego. Pomimo że 1 września 1939 r. Estreicher przechodził w stan spoczynku, w nowej wojennej sytuacji nie zrezygnował jednak z pracy na rzecz swojego Uniwersytetu. Uczestniczył w przygotowaniach do inauguracji roku akademickiego 1939-1940 i wraz z innymi padł ofiarą „Sonderaktion Krakau”. Aresztowany 6 listopada 1939 r. i wywieziony z gronem kolegów uniwersyteckich do obozu Sachsenhausen-Oranienburg, zmarł udręczony jako pierwszy z nich 28 grudnia 1939 r.

Jego męstwo i śmierć na posterunku uczył rząd na emigracji nadając mu pośmiertnie Krzyż Walecznych.

JAROSŁAW RESZCZYŃSKI (Kraków)

JUBILEUSZ SZESZDZIESIĘCIOPIĘCIOLECIA URODZIN PROFESORA FRANCISZKA RYSZKI

12 XI 1989 r. odbyła się w Warszawie uroczystość z okazji sześćdziesiątej piątej rocznicy urodzin prof. dra hab. Franciszka Ryszki. Dla przyjaciół, kolegów i uczniów Profesora dzień ten stał się okazją, by specjalnym wydawnictwem — *Historia — prawo — polityka* (Warszawa 1990) — uczcić Jubilata i jego dzieło. Sylwałkę Profesora przedstawił licznie zebrany prof. dr Jan Easzkiewicz.

Franciszek Ryszka urodził się 4 VIII 1924 r. w Książówce. W czasie wojny brał udział w walce; mimo młodego wieku odznaczony został Krzyżem Walecznych. Profesor Franciszek Ryszka jest absolwentem Wydziału Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. Już w toku studiów podjął współpracę z profesorem Sewerynem Wyśłouchem. Później uczył się u Konstantego Grzybowskiego. Promocja doktorska Franciszka Ryszki odbyła się w 1959 r. na podstawie rozprawy pt. *Aspekty klasowe polskiego ruchu narodowego na Górnym Śląsku*. Studia górnośląskie kontynuował Profesor przez następne lata. Uwieńczyła je rozprawa habilitacyjna *Przemysł ciężki Górnego Śląska w gospodarce Polski międzywojennej (1922-1939). Studium historyczno-gospodarcze* (współautor J. Popkiewicz). Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1963 r., zwyczajnego — w 1972 r.

Na początku lat sześćdziesiątych Franciszek Ryszka przeniósł się do Warszawy i związał z Instytutem Historii PAN. Plonem wieloletniej aktywności w IH PAN był, prócz licznych artykułów i studiów, zredagowany przezeń tom *Polska Ludowa 1944-1950. Przemiany społeczne*. Lata sześćdziesiąte przyniosły zmianę zaintereso-

wań badawczych. Profesor podjął problematykę faszyzmu, stając się pionierem badań w tej dziedzinie w Polsce.

W 1964 r. ukazało się *Państwo stanu wyjątkowego. Rzecz o systemie państwa i prawa III Rzeszy*. Książka stała się wydarzeniem naukowym i przyniosła autorowi zasłużoną sławę. Dzieło doczekało się trzech wydań kolejno wzbogaczanych o nowe wątki i nowe tezy. Tymczasem Profesor choć wielokrotnie wracał do tej tematyki, zaczął kierować swe zainteresowania w stronę politologii. Zwrot zainteresowań najpełniej wyrażają prace: *Wstęp do nauki o polityce* i *Nauka o polityce. Rozważania metodologiczne*, a także udział w pierwszym akademickim podręczniku Historii Doktryn Politycznych i Prawnych. Jako politolog od lat koordynuje Franciszek Ryszka badania nad kulturą polityczną społeczeństwa polskiego. Problemom kultury politycznej poświęca również własne prace. Warto choćby wskazać inspirujący ostatni, pisany wspólnie z A. Jasińską-Kanią, tekst o polskim antysemityzmie.

Profesor Franciszek Ryszka, który studiował i wykładał także za granicą: m. in. w Monachium, Hamburgu, Saarbrücken, Paryżu, od 1986 r., jest członkiem Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Uczniowie i przyjaciele Franciszka Ryszki stworzyli studium jakby „skrojone” na miarę Profesora. Różnorodność tematyki odpowiada właśnie „wielowarstwowości” czy „interdyscyplinarności” zainteresowań Jubilata.

Publikację rozpoczyna szkic Jana Baszkiewicza o Franciszku Ryszce i bibliograficzny wykaz najważniejszych prac Profesora, po czym część pierwszą, zatytułowaną *Historia i polityka*, otwiera esej Krystyny Kersten *Pamięć i uprawianie historii*. Uświadamia on zagrożenia i pułapki, które czyhają na historyka, korzystającego ze źródeł opartych na pamięci. Zagrożenia pojawiają się z zewnątrz (relacje świadków wydarzeń), ale także od wewnątrz, jako że to osobowość badacza oraz sposób prowadzenia badań powodują określone treści i określone ujęcia. Autorka nie poprzestaje na ukazaniu pułapek, przedstawia wiele postulatów badawczych pozwalających ustrzec się błędów i przeinaczeń. Pamiętając o wskazaniach Krystyny Kersten historyk może — jak się wydaje — uwalniać się od często towarzyszącego mu uczucia bezradności wobec pamięci współczesnych.

Pozostała część książki I wypełniają rozprawy 7 autorów. Traktują one w istocie o wydarzeniach obecnego stulecia, mając na uwadze głównie kwestie europejskie. W części pierwszej znajdujemy też ciekawe karykatury Józefa Piłsudskiego z prasy niemieckiej, będące ilustracją artykułu Tomasza Szaroty.

Część druga — *Wokół teorii polityki* — początku tekstu Artura Bodnara i Marka Białoruskiego określający paradygmat nauki o polityce Profesora. Uzupełnia on szkic Jana Baszkiewicza. Pozostałe prace podejmują bardziej ogólne kwestie dotyczące teorii polityki. Od tego nurtu odbiega artykuł Romana Wapińskiego, który podjął problematykę pamiętnika jako źródła historycznego.

W części trzeciej *Badania nad kulturą polityczną* znajdziemy siedem rozpraw o bardzo zróżnicowanej treści, które wiąże jedynie tytuł całości. Szczególne zainteresowanie budzić może praca Jörga K. Hoenscha z Saarbrücken *Dziedziczy wrogowie? Przesłanki zaniku antagonizmu francusko-niemieckiego i pogłębienie antagonizmu niemiecko-polskiego (1944 - 1955)*. Uwagi autora dobrze wprowadzają w meandry stosunków polsko-niemieckich.

Rozważania o faszyzmie tworzą czwartą część książki. Obejmują trzy rozprawy analizujące prawnohistoryczne aspekty niemieckiego faszyzmu. Całość zamykają dwa szkice poświęcone problematyce bezpieczeństwa międzynarodowego. Stanowią one piątą część książki zatytułowaną *Nowe myślenie w stosunkach międzynarodowych*.

Rozprawy i artykuły zawarte w tomie z pewnością będą inspirować badaczy prawa, historii, teoretyków polityki i metodologów. Zakres podjętej problematyki

i waga poruszanych tematów. wskazują również pośrednio na aktywność intelektualną profesora Franciszka Ryski, którego twórczość inspirowała powstanie całości.

JERZY W. OCHMAŃSKI (Poznań)

KOLOKWIMUM HABILITACYJNE DRA JANA ZABŁOCKIEGO

W dniu 8 maja 1990 r. odbyło się na Wydziale Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie kolokwium habilitacyjne dra Jana Zabłockiego, adiunkta Katedry Prawa Rzymskiego. Podstawą przewodu była rozprawa pt. *Kompetencje patres familias i zgromadzeń ludowych w sprawach rodziny w świetle Noctes Atticae Aulusa Gelliusa*. Recenzentami pracy byli: prof. dr hab. Janusz Sondel (UJ), prof. dr hab. Marek Kuryłowicz (UMCS) i prof. dr hab. Henryk Kupiszewski (UW-ATK).

W tajnym głosowaniu Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej postanowiła przyjąć kolokwium i nadać drowi Janowi Zabłockiemu stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

BRONISŁAW SITEK (Warszawa)

KOLOKWIMUM HABILITACYJNE DR KRYSZTYNY KAMIŃSKIEJ

Dnia 26 czerwca 1990 r. odbyło się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu kolokwium habilitacyjne adiunkta w Zakładzie Powszechnej Historii Państwa i Prawa UMK, dr Krystyny Kamińskiej. Podstawą przewodu habilitacyjnego była rozprawa pt. *Lokacje miast na prawie magdeburskim na ziemiach polskich do roku 1370. Studium historyczno-prawne*. Recenzentami pracy byli: prof. dr hab. Witold Maisel (UAM), prof. dr hab. Zygfryd Rymaszewski (UŁ) i prof. dr hab. Stanisław Salmonowicz (UMK). Dr Krystyna Kamińska wygłosiła wykład habilitacyjny pt. *Pozycja kobiety w prawie feudalnym*.

Rada Wydziału w głosowaniu tajnym jednomyślnie postanowiła nadać dr Krystynie Kamińskiej stopień naukowy doktora habilitowanego w zakresie historii państwa i prawa.

ZBIGNIEW NAWORSKI (Toruń)

KONKURS IM. MICHAŁA SZCZANIECKIEGO NA NAJLEPSZE PRACE MAGISTERSKIE Z HISTORII PAŃSTWA I PRAWA W ROKU AKADEMICKIM 1988/89

W dniu 5 marca odbył się w Poznaniu kolejny konkurs im. Profesora Michała Szczanieckiego na najlepsze prace magisterskie z historii państwa i prawa w roku akademickim 1988/1989 w Polsce. W konkursie wzięły udział Wydziały Prawa i Administracji uniwersytetów w Gdańsku, Łodzi, Katowicach, Krakowie

Poznaniu, Szczecinie, Warszawie (z filią w Białymstoku) i Wrocławiu. Jury w składzie: przewodniczący — prof. dr hab. Jerzy Walachowicz (Poznań), członkowie — doc. dr hab. Edmund Klein (Wrocław), doc. dr hab. Jerzy Luciński (Szczecin), doc. dr Jerzy Senkowski (Warszawa), dr hab. Andrzej Nowakowski (Białystok), dr Jarosław Reszczyński (Kraków), dr Tadeusz Szulc (Łódź) dokonało oceny 16 nadesłanych do konkursu prac.

W wyniku postępowania kwalifikacyjnego Jury ustaliło następującą kolejność prac:

1. Dariusz Dudek, *Wpis na volkslistę i odstępstwo od narodowości na Górnym Śląsku (lata 1941 - 1950)*, seminarium doc. dra hab. Franciszka Połomskiego we Wrocławiu.
- Paweł Kuglarz, *Konkordat Stolicy Apostolskiej z Trzecią Rzeszą (1933) na tle stosunku kościoła do państwa w Niemczech od początku XIX w. do I połowy XX w.*, seminarium prof. dra hab. Wojciecha M. Bartla w Krakowie.
2. Marek Libera, *Krzyże pokutne — pomniki prawa średniowiecznego na ziemiach polskich*, seminarium prof. dra hab. Jerzego Walachowicza w Poznaniu.
3. Ludwik Sobolewski, *Koło polskie w austriackiej Radzie Państwa w latach 1861 - 1873*, seminarium prof. dra hab. Stanisława Grodziskiego w Krakowie.
4. Barbara Braziewicz, *Poglądy na karę w dobie Sejmu Czteroletniego*, seminarium prof. dra hab. Adama Lityńskiego w Katowicach.
5. Beata Lorenc-Kociubińska, *Najstarszy zwód prawa polskiego (charakterystyka, dzieje, treść)*, seminarium doc. dra hab. Edmunda Kleina we Wrocławiu.

Jury przyznało nadto wyróżnienia następującym autorom:

Wiesławie Czaj (Wrocław, doc. dr hab. Edmund Klein), Jolancie Demczyszyn (Łódź, prof. dr hab. Zygfryd Rymaszewski), Elżbiecie Nycz (Wrocław, doc. dr hab. Edmund Klein), Karolowi Rajewskiemu (Warszawa, prof. dr hab. Katarzyna Sójka-Zielińska), Maciejowi Rutowiczowi (Warszawa, prof. dr hab. Michał Pietrzak), Andrzejowi Rychnarskiemu (Białystok, dr hab. Andrzej Nowakowski), Wojciechowi Stankiewiczowi (Szczecin, doc. dr hab. Zofia Kulejewska), Jarosławowi Utrat-Mileckiemu (Warszawa, prof. dr hab. Michał Pietrzak), Jarosławowi Więckowskiemu (Gdańsk, prof. dr hab. Edwin Rozenkranz), Piotrowi Wójtowiczowi (Wrocław, doc. dr hab. Franciszek Połomski).

Jury stwierdziło wysoki poziom nadesłanych prac oraz różnorodność problemów opracowywanych w seminariach historyczno-prawnych w Polsce, obejmujących w szerokiej panoramie czasu i przestrzeni sprawy historii państwa i prawa zarówno w aspekcie polskim, jak i uniwersalnym.

JERZY W. OCHMAŃSKI (Poznań)

